

„No vil a et bliv ve' o ta' de kartofler op for hver 7. række, for fremtiden vil a ha' hver 9. række.“

Thomas Knuds kone led af en håbløs sygdom. En dag, Thomas Knud kom hen til snedkeren, sagde han til ham:

„Kan du lav' mæ en ligkist'?“

„Nå, er din kone så død?“ spurgte snedkeren.

„Nej, men a kan da se, hvad vej det gor.“

DE, DER BEGYNDTE PÅ HEDEN

Niels Madsen fortæller videre: — „I 1870 begyndte min far, Karl Madsen, her på en hedelod på 36 tdr. land fra Gl. Lindholt. På denne tid strakte heden sig fra gårdene langs Storaen langt mod syd, her i det østlige sogn helt ind til Aulum sogneskel. Der lå herude tre fæstehuse på hede-parceller fra gårdene. Fæsterne havde selv bygget husene og gav så et ringe fæste for at bruge jorden. Der var kun opdyrket få tdr. land til hvert hus, hvor der kunne holdes en ko og nogle får; og så avledes der jo rug til brød. Men ellers gik fæsterne ud på dagleje i gårdene. Der var jo ikke så meget ved at dyrke heden op, når man ikke var ejer af den. Men når de fik råd til det, købte de jorden; så var det først, de tog fat på opdyrkningen. Sådan gjorde min far, og sådan gjorde de andre; og inden min far afhændede ejendommen til mig, havde han fået dyrket ikke så få tdr. land op.

Det var trænge kår at dyrke hede; det var mest med stude, opdyrkningen skete, og der var langt at køre med mængelen ad de dårlige veje.

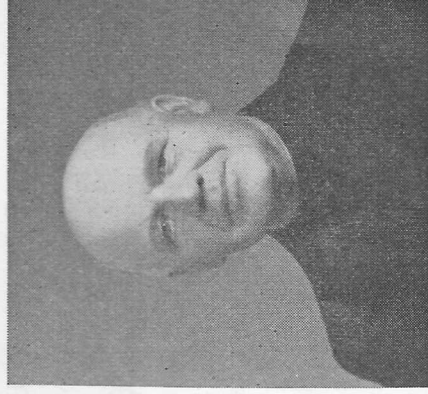
Jeg fortsatte efter far og fik omtrent al jorden dyrket op og fik en trelænget gård ud af det.

Nu har min søn overtaget gården. Der er jo ikke mere at dyrke op; men den sydlige del af marken (ca. trediedelen af jorden) er lav, kæragtig jord. Den trænger til dræning, og når han får dette gennemført, vil her kunne avles måske dobbelt så store afgrøder.

Lidt syd for os ligger Morregårdene. Øster Morre lå ved århundredskiftet tildels hen i hede. Der var kun få tdr. land dyrket op omkring ejendommen. Ejeren, Jens Otto Jensen, fik i de år, han boede her, store hedearealer opdyrket og en del mose- og kærjord afvandet og opdyrket og i god kultur, så her blev en god gård. Men ellers fik hedearealerne til gårdene i nordsognet lov til at ligge hen — på nær heden til St. Gedebo i Tvis.“

MÆND I SOGNET, DER HAR VÆRET MED I UDVIKLINGEN

Der er gennem de sidste 60—70 år sket stor udvikling i Tvis sogn som i andre hedeegne i Vestjylland. Skulle jeg nævne navne på de mænd, der har været med i denne udvikling, kom jeg nok til at nævne næsten alle i sognet, store som mindre jordbrugere. Jeg vil prøve at fremdrage enkelte, uden at mene disse har gjort større indsats end flertallet i sognet.

Chr. Nørgaard

CHR. NØRGAARD

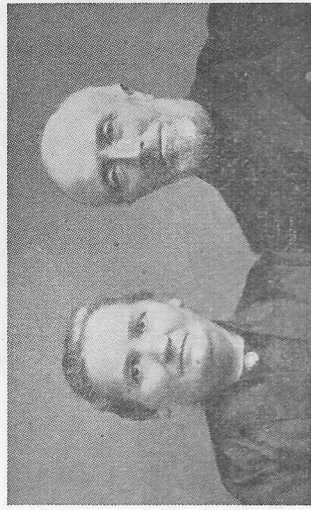
En af de mænd, der i slutningen af forrige århundrede og et stykke ind i dette århundrede var den førende i kulturelle og landøkonomiske foretagender, var Chr. Henriksen, Nørgård i Tvislund, altid benævnt som Chr. Nørgaard. Foruden at han drev sin fødegård, den store sandmarksgård nordligst i Tvislund by, tæt ind mod heden, særdeles godt, så var han stærkt interesseret i alt, hvad der rørte sig i tiden. Man stødte altid på hans navn, når nye opgaver toges op. Var det kirkens flytning eller skoler-nes, eller var det vejordningen, eller mejeriets, brugsforenings eller foredragsforenings oprettelse og dens ledelse, så var han altid den førende.

Om hans indsats udtaler Laurits Vestergaard:

„Det er ikke så let at sige alt, hvad han var med i. Han var af den slags, hvis ord man altid hørte efter — og gjorde efter. Det var ikke således, at han ville være forgrundsfigur. Han søgte at

undgå at blive formand i de forskellige foreninger, og blev han det, trak han sig tilbage, når han mente, der var andre, som bedre kunne udfylde pladsen. Men han undlod derfor ikke at gøre et arbejde, tværtimod, han var i, og har været i alle bestyrelser her i sognet og omegn gennem alle årene. Han havde en særlig evne til at få de unge draget ind i arbejdet. Et lille træk viser dette:

Vi havde en meget virksom foredragsforening, som han gennem årene havde været stærkt interesseret i. Der skulle vælges et nyt bestyrelsesmedlem, da formanden trak sig tilbage. Jeg var da sik-

Jacob Halgaard og hustru

ker på, at det blev Chr. Nørgaard. Men da valget skulle foregå, siger Chr. Nørgaard: „Vi er vel alle enige om at vælge Laurits Vestergaard?“ Og således blev det; jeg var da kun 19 år, sådan var han.“

JAKOB HALGAARD

En mand i Tvis sogn, som levede samtidig med Chr. Nørgaard i Tvislund, og som man nok kan sige det samme om som om Chr. Nørgaard, var Jakob Halgaard. Han ejede den store sandmarksgård Nr. Halgård og drev den efter datiden særdeles godt. Men som Chr. Nørgaard var han en mand, der havde stor interesse for alt, hvad der rørte sig i tiden, og han blev benyttet stærkt i alle offentlige og landøkonomiske organisationer. „Han repræsenterede næsten alle offentlige hverv i sognet, undtagen brandfoged hvervet,“ siger en mand i Tvis. — I en lang årrække sad han i sognerådet og var i to perioder dets formand.

Da man i Tvis arbejdede på at få et mejeri oprettet i sognet, var Jakob Halgaard en af de ivrigste for at få sagen bragt i orden, og han blev mejeriets første formand, og var det i en længere

der måske har dyrket hede op, men de havde en „god gård i ryggen.“ Der var således Christensen, Lauralyst. Han fik vistnok opdyrket ca. 150 tdr. land hede i de år, han boede på gården. Der er også Lauge Gedebo. Han har gjort et særdeles stort opdykningsarbejde og plantningsarbejde, men han havde jo sin fødegård at begynde i, mens Søren Hedegaard begyndte næsten med de bare næver på en hedeparcel fra fødegården Nørgård i Tvislund. Han fik en god, veldreven gård ud af sit arbejde gennem årene. — Da vi her i Tvis skulle indstille mænd fra sognet, der havde gjort sig fortjent til at få sit navn på sognestenen i mindeparken for hedens opdyrkere, Kongenshus, som nu oprettes, var vi enige om at indstille Søren Hedegaard; vi syntes, ingen i sognet havde gjort sig mere fortjent.“

Og han fortæller så om Søren Hedegaards indsats, som jeg har fået suppleret fra andre sider:

„Syd for Tvislundgårdene strakte heden sig mod syd helt op til Holstebro—Herning landevejen. Herude lå tre fæstehuse med nogle tdr. land opdyrket om hvert hus. — Jorden til husene var lejet eller fæstet i et åremål af 49 år mod en ringe årlig afgift. Fæsterne havde så selv opført huse, hvor der i den ene ende var indrettet beboelse, i den anden ende til kreaturer og avl. Der var blevet opdyrket nogle få tdr. land til hvert hus, så der kunne holdes en ko eller to samt nogle får. Men da beboerne kun var fæstere, havde de jo ikke så stor lyst til at dyrke ret megen hede op og vel heller ikke råd til det.

De fik her husly, føde og klæder, men mændene gik det meste af tiden ud på arbejde i gårdene.“

Om det hus, som lå på Nørgårds hedeareal, fortæller Søren Søndergaard, var i sin tid opført af ejeren af Nørgård. Som på andre parceller var her kun et hus, hvor en indsidder havde lejlighed. I den anden ende af huset var der plads til nogle kreaturer, som Nørgaard havde herude. Indsidderne skulle passe disse kreaturer, hvor iblandt var en ko, som de fik mælken af. De boede frit for at passe kreaturerne, men ellers gik manden ud på arbejde i gårdene.

Da Søren Hedegaard i 1883 ønskede at stifte hjem, blev det da bestemt, at han skulle have heden, der bestod af 125 tdr. land, hvoraf ca. 10 tdr. land var opdyrket. For at få gården bedst beliggende blev der bygget i kanten af heden. Der meddeles, at stuehuset lå halvt inde i heden, så man fra indgangsdøren kunne plukke lyng. Ved overtagelsen begyndte han med 2 stude, 2 køer og 2 får.

årrække. — Han var i skolekommissionen og havde sin store andel i, at der i sin tid blev en god skoleordning med inddelingen af skoledistrikterne.

Han var også kirkelig interesseret og var kirkeværge, endvidere var han i menighedsrådet. I hjemmet voksede en børneflokk op, der blev stærkt præget af det gode hjem.

Sønnen Jens Halgaard overtog gården efter faderen og driver den gamle slægtsgård på samme gode måde, som faderen gjorde. Han har også faderens interesse for sognets offentlige anliggender, og er for tiden sognerådsformand. En anden søn er sognerådsformand Kjær Halgaard, V. Lundly, Vejrum.

DIDERIK GRØNBÆK

Diderik Grønbæk, min jævnaldrende, som jeg kom en del sammen med i ungdomsårene, særlig i Holstebro valgmenighed (senere frimenighed) og ved ungdomsmøderne, der holdtes. Han overtog efter sin far sin fødegård Grønbæk i det sydlige sogn tæt ind til Vinding sogneskel.

Diderik Grønbæk drev gården stærkt frem, men han deltog endvidere fra ungdomsårene i alle landøkonomiske og kulturelle foretagender i sognet og omegn. Han kom snart i sognerådet og blev i en lang årrække til sin død dets dygtige formand, indtil han ret pludselig afgik ved døden i sine bedste manddomsår.

LAURITS VESTERGAARD

Laurits Vestergaard er lidt yngre. — Han har sin fødegård, Vestergård i Tvislund. Jeg fik ikke så stort kendskab til ham, fordi jeg flyttede fra egnen, men jeg har gennem årene læst hans navn i dagbladene, når der skete noget af betydning i Tvis og omegn. Og jeg overdriver ikke, når jeg nævner, at hans indsats i sognets kulturelle og landøkonomiske udvikling er noget lignende som Diderik Grønbæks.

SØREN HEDEGAARD OG HUSTRU

Ved mit besøg hos Laurits Vestergaard udtaler han videre:

„Angående hedeopdyrkning i sognet så har vi nok ingen, der har gjort større indsats end Søren Hedegaard. Vel er der andre,

Han blev samme år gift med Marie Killerich, en datter af lærer Killerich i Hodsager hovedskole. De tog straks fat på hedens opdyrkning og fik gennem årene en veldreven gård ud af det, så der ved hans død i 1929 var opdyrket 95 tdr. land. Der er anlagt en stor og særdeles smuk have og tilplantet en plantage på over 20 tdr. land.

Men ikke blot var Søren Hedegaard en dygtig landmand; der blev i hjemmet gennem årene levet et rigt, kulturelt og kristeligt liv. Søren havde i ungdomsårene en vinter været elev på Ryslinge højskole, og var stærkt påvirket heraf, nok særligt af pastor Vilh.

Søren Hedegaard og hustru

Birkedal. — Maries forældre mindes jeg fra Yllebjerg-årene, hvor de var mine forældres bedste venner og meningsfæller i grundtvigsk kristelig livsanskuelse. Datteren var stærkt præget af barnedomshjemmet, og jeg husker, at vi næsten hver søndag kunne være sammen med dem i Holstebro valgmenighedskirke under pastor Morten Larsens prædikestol. Også nationale spørgsmål var de optagne af, særlig den sønderjydske sag.

En af svigersønnerne fortæller et træk fra hjemmet i Hedegaard fra de første år:

„Når Søren arbejdede i marken, var Marie med, når det var nødvendigt. Engang kørte de hjem fra marken med et læs rivning. Da de kom forbi en grav på marken, hvor der stod lidt vand, skred læsset af og ned i graven. Marie sad ovenpå, og hun blev helt begravet under læsset. Ude af sig selv af angst gav Søren sig til at arbejde i rivningen. Han brugte kun hænderne, da han var

bange for, at han skulle såre hustruen med forken. Han sled, så sveden drev af ham, og imens kaldte han ustandseligt på hende. Men pludselig dykkede hun leende op af dyngen. — „Åh, lille Marie,“ udbød han, „jeg var så angst for, at du skulle komme.“

„Åh, hvor var det dejligt at ligge der under halmen og høre dig kalde på mig med de ømmeste navne,“ sagde hun.

Begges navne har en god klang i sognet, skønt der er gået så mange år siden. — Og sognet sørgede for, at deres navne blev indhugget på stenen i hedens mindepark.

KRISTENSEN, „LAURALYST“

Sidst i forrige århundrede efter den store landbrugskrise var der mange gårde, der kom til tvangsauktion, eller panthaverne måtte overtage dem, således også Tvis sogns største gård „Laura-lyst.“ Kreditforeningen havde vist måtte overtage gården eller sørge for, at der kom en ung og dygtig mand til som leder af gårdens drift. Således kom Christensen til „Laura-lyst.“

Til gården, der lå omtrent midt i sognet, tæt vest for kirken, var der store jordtilliggender — flere hundrede tdr. land, en stor del heraf var af sognets bedste jord. Men store arealer lå hen i hede. Christensen tog fat med stor energi på gårdens opdrift, og var han ikke ejer fra første færd, blev han det snart. Gennem årene fik han en stor del af heden dyrket op — der nævnes ca. 150 tdr. land. Af stor værdi for gården var det, at Holstebro—Herning banen blev anlagt med Tvis station mellem gården og kirken. Dette skete først i århundredet, og banen åbnedes for drift i 1904.

Så kom første verdenskrig i 1914. Kristensen var da en ældre mand; han solgte gården og bosatte sig i Holstebro som en meget velhavende mand. Før han solgte gården, havde han frasolgt jord til husmandsbrug langs vejen til Smedegård. Her ligger nu mange gode hjem. — Men ejerskiftet var ikke godt for gården; den kom i ejendomsslagternes kløer. Der blev handlet med den mange gange. Oftest var det nok folk, der lagde navn til, men som ikke var ejer af ret mange penge. De reddede vel, hvad de kunne, og gav så plads for andre. Et gode skete, da gården blev udstykket. Der blev 4 gode gårde, der nu er særdeles veldrevne og en pryd for sognet. Hovedparcellen led i mange år overløst; de store, gamle bygninger stod og forfaldt.

formand, Peder Nielsen, Tvis. — Peder Nielsen købte omkring århundredskiftet et lille, forsømt husmandssted, kaldet Vejager, ved landevejen vest for Skautrup mølle. — Det varede dog ikke længe, før han fik god skik på ejendommen, hvor han avlede gode afgrøder. Men han havde fra første færd samfundsinteresser. — Det var i husmandsbevægelsens første dage. — Peder Nielsen kom snart med. Han var med i den første husmandsfor-

Peder Nielsen

ening i Tvis og blev snart dens formand, og han kom snart i kredsföreningen, amtssammenslutningen og hovedbestyrelsen for De samvirkende jyske husmandsföreninger. Da Jens Holdgaard ret pludselig afgik ved døden, var P. Nielsen den selvskrevne formand.

ESKILD FRØJK

En af de yngre landmænd i Tvis sogn, der har været med til at præge udviklingen i sognet, er Eskild Frøjk (søn af hedeopdyrkeren P. Frøjk, Linde). Han købte i 1940 Lille Gedebo i Tvis, en ret udpræget sandmarksgård med 126 tdr. land, hvoraf ca. 5 tdr. er eng, resten er sandmark af ikke særlig god bonitet. Gården var nok drevet som de fleste gårde i sognet, men heller ikke bedre.

Eskild Frøjk slægter faderen godt efter. Snart kom der fart i gårdens drift. Der avledes efter få år store afgrøder. Det er sær-

SMEDEGÅRD, SOGNETS NÆSTSTØRSTE GÅRD, UDSTYKKET MEN IGEN I GOD DRIFT

Et par km længere mod vest, hvor vejen fra Tvis kirke og stationsby støder til Holstebro—Herning landevejen, ligger vel sognets næststørste gård, Smedegård, eller var det nok i sin tid. Også denne havde nok en tid været ret veldreven, men i tiden omkring århundredskiftet var den daværende ejer kommet lidt i „knæk.“ Så kom den første husmandslov først i århundredet. Det var jo meningen med denne lov at skaffe jord til husmænd; men hvem husker ikke, at denne lov i begyndelsen blev en del misbragt. Det var en fejl, at der kun blev tildelt få tdr. land til hvert husmandssted (oftest vel mellem 5—10 tdr. land). Bygningerne blev også opført af ringe materiale. Forholdet blev, at mange unge mennesker, der fik disse hjem, måtte efter længere eller kortere tid give op.

Det blev ofte således, at det blev til fordel for jordsælgerne. Når disse havde jord, de gerne ville af med, skulle det sælges til husmandsbrug, således vist her. Marken syd for landevejen blev solgt til husmandsbrug; en lang række kom her til at ligge. Mange af disse, der begyndte her, måtte give plads for andre.

Så blev der handlet med gården, og Peder Sønderby fra Gjellerup ved Herning købte den. Den rette mand kom til. Snart blev Smedegård en særdeles veldreven gård. Efter en årrække kunne han afstå gården til en af sønnerne, som fortsætter med at drive gården godt. — Til en anden søn blev der bygget en gård på en del af marken. Også denne gård drives godt.

„LAURALYST“ KOMMER IGEN I GOD DRIFT

Sønnen Vilhelm Sønderby er for flere år siden blevet ejer af „Lauralyst.“ Hvem, der i en årrække har set gården forfalde og ligge mishandlet hen, kan næppe kende den igen. Avlsbygningerne er efterhånden ombyggede eller istandsatte. — Hvor det gamle, lave stuehus lå med sit forrevne stråtag, ligger nu et villalignende stuehus lidt tilbagetrukket i den store have. I sommeren 1952 ombyggedes den sidste staldlænge. Til gården er der endnu 90 tdr. land i særdeles god drift.

PEDER NIELSEN, TVIS

Den husmand fra Tvis, der nok er kendt bedst over hele landet, er De samvirkende jyske husmandsföreningers mangeårige

ager kirkeby. Og der går nu rutebil herfra langs den nye vej, forbi St. Gedebo til Tvis station og Holstebro.

Den før så ensomt beliggende St. Gedebo ligger nu ved alfarvej med store tidssvarende avlsbygninger og en hovedbygning omgivet af en smuk have.

Gården omgives af den ca. 40 tdr. land store granskov. Men der er rigelig plads omkring gården, så denne ligger frit, men lunt. I årenes løb er al heden opdyrket; der er nu ca. 300 tdr. land i agermark, skov og eng.

Det er ikke helt almindeligt landbrug, her drives. Hovedavlten har gennem mange år været kartoffelavl, væsentlig til industribrug og eksport af læggekartofler til udlandet. Derfor er der ingen stor besætning på gården.

„Det er for dyrt at omsætte avlen gennem husdyrene,“ siger Lauge Nielsen. „Hestehold og folkehold er også for dyrt,“ derfor er der ret stærkt mekaniseret. Der er tre traktorer på gården, alle tidssvarende maskiner, og også mejetærsker. I sommer er oppløjet de sidste 40 tdr. land hede.

Lauge Nielsen tilbyder at køre en tur med bilen over gårdens marker og videre ud til Brejnholt og Lindholt. Vi standser i udkanten af skoven. Fra skovbrynet ser vi mod vest; foran os breder sig en stor sødlupinmark, der skal høstes som modne. Lupinerne er netop kommet i blomst, og en guld-gul farve er udbredt for vore øjne. Bagved strækker sig en mægtig kornmark. Eftermiddagssolen sender sine stråler udover de modne aks, der i sin frodighed duver i en svag brise.

Bagved skimter vi den oppløjede hede, der fortaber sig i synsranden og afgrænses af den unge kommuneplantage. — Er det fra en vestjysk bondegårds marker, vi har udsigten? Det fører uvil-kårlig tanker til en nybyggerfarm på nordamerikanske prærier. Der er nok et par km til Brejnholtvejen i nordvestlig retning. Det er den gamle færdselsvej fra gården, vi kører ad, der da gik ind over heden til broen over Lilleåen. — Vester Brejnholt havde hedearealer et par km mod syd til åen.

For at hjælpe den dygtige ejer af gården, Holger Jensen, der ved starten var kommet i en øjeblikkelig forlegenhed, købte kommunen ca. 100 tdr. land og tilplantede disse. Det er ikke ret mange år siden, men her står allerede frodige fyr- og grantræer.

Vi drejer med den gruslagte kommunevej mod nord. Snart svinger vejen mod øst forbi Vester Brejnholt, der har skiftet ejer.

Da Holger Jensen efter en lang årrækkes slid havde fået den

lig kartoffelavl, der lægges vægt på. Årligt dyrkes ca. 15 tdr. land med kartofler, og det er ret store afgrøder, der hvert år frembringes. Dels sælges kartoflerne til eksport, men størsteparten opfodres, og kartoflerne er nok hovedfoderet til de ca. 200 svin, der årligt produceres.

Snart blev det nødvendigt at udvide avlsbygningerne. I 1950 ombyggedes kostalden og blev tidssvarende indrettet til ca. 70 kreaturer samt en del svin. I 1952 ombyggedes laden og den anden staldlænge, også dette byggeri blev særdeles tidssvarende og gav bl. a. god plads til grisesøer og fedesvin. Ialt er der bygget for ca. 80.000 kroner, og det er vist ikke forkert at nævne, at be-driften har kunnet betale en stor del af byggeomkostningerne.

Flere af landmændene i Tvis sogn har gjort en lignende indsats, dog er Eskild Frøjk vist blandt de fremmeligste.

LAUGE NIELSEN (GEDEBO)

St. Gedebo lå indtil 1910 meget ensomt med store hedestrækninger med ca. 40 tdr. land til alle sider. Fra gården førte en vej i nordvestlig retning gennem heden, vel et par km til vejen fra Brejnholt mod Tvis station. Det var den eneste vej til mere beboede steder. Over Lilleåen, lidt syd for gården, var der en gangbro, så man gænde kun havde halvt så lang vej til Tvis station.

Noget af det første Lauge Nielsen tog fat på efter gårdens overtagelse i 1910 var at få bygget en stor, solid kørebro over åen, dernæst at få vejen forbi L. Gedebo mod Tvislund og Tvis station rettet ud og indgrøftet. Et lavdrag, hvor vejen skulle over, blev opfyldt. Vejen blev gruslagt. Naboerne var behjælpelige hermed. Beboerne søgte derefter om at få vejen optaget som kommunevej, og dette lykkedes.

I de første år efter gårdens overtagelse blev store hede- og mosearealer øst for gården opdyrket. Ude ved østskellet blev der bygget en gård, Ågård, og en del af den opdyrkede jord blev lagt ind under gården, som få år efter blev solgt.

Både denne gård og de, der boede i udflyttergårdene fra Lindholt- og Tusholt-gårdene, havde dårlige vejforhold. Derfor blev vejen fra Tvis station til St. Gedebo fortsat i lige retning øst på, forbi Ågård, udflyttergårdene og Tusholt til Aulum sogneskel. Også denne vej fik beboerne snart efter optaget som kommunevej, efter at den var blevet indgrøftet og gruslagt.

Vejen fortsætter nu forbi Høgildgårdene i Aulum til Hods-

forsømte gård i særdeles god drift, solgte han gården og flyttede tilbage til sin hjemegn, Lemvigegnen, som en velhavende mand og købte sig en gård her.

Vi kører forbi Øster Brejnholt. Gården har mange gange skiftet ejer siden Anders Brejnholts tid; dette var ikke til gavn for gården. Ingen fik tid til at passe den ordentlig — langt mindre at opdyrke de store hedearealer, som strakte sig mod syd ud til St. Gedeboes plantage.

Der er nu kommet en ejer af gården, som har mod på at udnytte mulighederne her. Traktoren har netop fået oppløjet den sidste hede. Til venstre for vejen op mod gården er der en stor mark med en frodig bestand af kartofler i blomst. Marken er nok under kontrol; manden og hans to sønner har travlt med at bortluge syge toppe. Lauge Gedebo vinker til dem, og de kvitterer ved at svinge med nogle oplugede toppe.

Til Gl. Lindholt er der også kommet en nye ejer, der har mod på at få den forsømte gård i drift igen — også de store hedearealer til gården syd for kommunevejen, der strækker sig helt ud mod St. Gedeboes marker.

Ad en vej drejer vi ind over heden, der nu også er oppløjet med traktorplov, så dybt at alen er pløjet op. Man er for tiden ved at køre mergel ud fra en stor dyng. Langsomt kører traktoren frem, forspændt en fladvogn, hvorfra to mænd strør mergelen ud over arealet. Næste sommer følger her nok en kornmark med frodige afgrøder. Forsøg har vist, at der skal bruges store mængder af fosforsyregødning (indtil 1000 kg pr. ha.) og lignende mængde kaligødning; så kan der avles fulde afgrøder.

Gårdene langs Storåen, der engang regnedes blandt de bedste i sognet, er ved at blive blandt de veldrevne igen. Udviklingen gled i en årrække forbi dem. — Imens alt ude i den store verden er i støbeskeen, sker en udvikling i Tvis som i andre sogne i Vestjylland.

„..... da står en nutidsbonde på sin toft
og lytter ud mod andre lærkesange,
mens himlen maler blåt sit sommerloft,
og rugen gulnes tæt om vig og vange.“

(*Jeppes Aakjær*).

Står man på et højt punkt i sognet og ser ud over oplandet, ligger hjemmene nu omgivet med haver, veldyrkede marker, omkranset af læhegn, vekslende med småskove. — Sådan ser hede-sognet Tvis ud i 1953.